

SMJERNICE ZA ZAŠTITU DJECE

Zahvaljujemo se na podršci Mreži organizacija za decu Srbije – MODS
koja je ustupila materijal koji je samo djelimično izmijenjen

**Za eventualno korišćenje/preuzimanje materijala "Smjernice za zaštitu djece"
obratite se Mreži organizacija za zaštitu dece Srbije - MODS-u**

NVO AVLIJA

U Rožajama, 27. 12. 2018. godine

Sadržaj

1. Uvod	4
1.1. Osnovni principi i vrijednosti NVO-a u vezi sa zaštitom djece	4
1.2. Definicije.....	6
1.3. Oblici nasilja nad djecom.....	7
2. Potreba za smjernicama za zaštitu djece	10
3. Primjena Smjernica za zaštitu djece	11
3.1. Obaviještenost.....	11
3.2. NVO smjernice za zaštitu djece u odnosu na članove i spoljne partnere.....	12
3.3. Procjena rizika i izrada bezbjednog programa	12
4. NVO Smjernice za zaštitu djece	12
4.1. Osoblje i zaposleni.....	12
4.2. Obuka i edukacija	13
4.3. Protokoli ponašanja.....	14
4.4. Upravljanje.....	14
5. Kodeks ponašanja NVO-a u vezi sa zaštitom djece	14
ŠTA JE ZABRANJENO	15
6. Strategija primjene: procedure prijavljivanja	17
6.1. Proces zaštite djece	17
6.2. Strategija primjene: interna procedura zaštite	18
7. Smjernice za komunikaciju i medije	19

7.1. Principi koji se poštuju prilikom izvještavanja o djeci u medijima	19
7.2. Informisana saglasnost	20
7.3. Intervjuisanje djece	21
7.4. Posjete fotografa, filmskih ekipa, novinara i drugih	21
8. Odgovornost: praćenje i evaluacija Smjernica za zaštitu djece	22
9. Izjava o posvećenosti Smjernicama za zaštitu djece	23
PRILOZI:	
10. Karakterne preporuke i izjava o krivičnim presudama.....	24
Aneks 1: Prepoznavanje znakova zlostavljanja.....	25
Aneks 2: Obrazac prijave za zaštitu.....	27
Aneks 3: Obrasci saglasnosti.....	30
Spisak kontakt osoba za hitne slučajeve.....	31
Obrazac saglasnosti za medije.....	32
Aneks 4: Važni podaci za kontakt.....	33

1. Uvod

Rad NVO-a je zasnovan na **Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima djeteta**. Smatramo da je zaštita djece neophodna kako bi djeca ostvarivala svoja prava, kako bi im bilo omogućeno puno informisanje i prostor u kojem mogu da izraze svoja mišljenja i efikasno komuniciraju sa drugom djecom i odraslima. Djeca mogu da budu osnaženi akteri promjena u cilju poboljšanja svog života i života svojih porodica i zajednica samo ako su zaštićena od zlostavljanja, diskriminacije i povrede, bilo da se radi o fizičkom, seksualnom, emocionalnom zlostavljanju ili zanemarivanju.

Pored međunarodnih dokumenata, ovaj dokument u oblasti zaštite djece od zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja se zasniva i na nacionalnom strateškom i zakonskom okviru, kao i pratećim protokolima: Nacionalna strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja; Porodični zakon; Zakon o suzbijanju nasilja u porodici. U oblasti zaštite djece od zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja, NVO djeluje i u skladu sa Opštim protokolom za zaštitu djece od zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja (2005).

Želimo da izrazimo zahvalnost **Australijskoj ambasadi u Beogradu** koja je inicirala i obezbijedila obuku u organizaciji **Mreže organizacija za decu Srbije (MODS)** od koje smo preuzimali materijal iz njihovih smjernica za zaštitu djece.

Smjernice za zaštitu djece od nasilja se odnose na sve članove NVO-a, (Direktora, Upravni odbor i Skupštinu), kao i na sve ostale saradnike koji su na neki način angažovani za potrebe realizovanja aktivnosti NVO-a: konsultanti, volonteri, itd.

1.1. Osnovni principi i vrednosti NVO-a u vezi sa zaštitom djece

Ove Smjernice za zaštitu djece odnose se na zaštitu djece onako kako su definisani Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima djeteta. Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta treba da se posmatra holistički, kao sveobuhvatni okvir za zaštitu sve djece, brigu o njima i njihovo učešće.

Konvencija Ujedinjenih nacija za prava djeteta pruža međunarodni okvir u kojem se navode prava djece na zaštitu od zlostavljanja i zanemarivanja (Član 19), diskriminacije (Član 2) i različitih oblika eksploatacije (Članovi 32-36); posebno su uzeta u obzir djeca kojima je uskraćeno roditeljsko staranje (Član 20), djeca izbjeglice (Član 22), djeca u opasnosti od razvijanja zavisnosti o drogama (Član 33), djeca kojoj je uskraćena sloboda (Članovi 37 i 40), djeca u situacijama oružanog sukoba (Članovi 38, 40).

Sva djeca koja učestvuju u aktivnostima, projektima i programima NVO imaju pravo na to da njihovo zdravlje, sigurnost i dobrobit budu prioritet; pravo na promociju i zaštitu razvoja kako bi mogli da ostvare svoj pun potencijal; pravo na to da budu poštovani i shvaćeni u kontekstu sopstvene kulture, religije i etničke pripadnosti; pravo na to da budu saslušana i da se njihova mišljenja pažljivo razmotre i pravo na podsticaj i pomoć u učešću u odlukama koje se tiču njih, uključujući i odluke o zaštiti djece.

- **Apsolutna zaštita prava djeteta**

Organizacije koje se bave promocijom i zaštitom prava djeteta imaju apsolutnu dužnost da štite djecu od bilo kog oblika zlostavljanja, maltretiranja i eksploatacije unutar organizacija koje su namijenjene njihovoj dobrobiti. Bez primjene odgovarajućih standarda i mehanizama za zaštitu organizacija ne samo da ne vrši svoju osnovnu dužnost brige o djeci, nego može da iz nehata ili nebrige podstiče okruženje pogodno za zlostavljanje.

- **Otvoreno okruženje**

Bez primjene odgovarajućih i izričitih procedura organizacije koje se bave zaštitom djece u riziku su da ne odreaguju adekvatno kada se pojavi sumnja da se nasilje dešava. Pored toga, postoji rizik da se u organizacijama sa slabim strukturama komunikacije angažuju osobe koje su potencijalni zlostavljači, bez opasnosti da budu otkrivene. **Zato MODS smatra da je potrebno:**

- ❖ Stvaranje okruženja u kome se pitanja o zaštiti djece razmatraju otvoreno i na način koji je razumljiv i djeci i odraslima;
- ❖ Promovisanje otvorenih internih i eksternih linija komunikacije unutar i između organizacija članica radi unapređenja obavještenosti i primjene smjernica i postupaka za zaštitu djece;
- ❖ Stvaranje okvira za otvoreno, dosljedno i pravično postupanje sa navodima koji se tiču direktnog i indirektnog zlostavljanja.

- **Učešće djece**

„Obaveza poštovanja prava djeteta da bude saslušano jednaka je obavezi zaštite djeteta. Efikasna i održiva zaštita djece može se postići samo slušanjem djece“¹.

Učešće djece bi trebalo da bude zasnovano na **devet principa koji omogućavaju bezbjedno i inkluzivno učešće djece:**

1. Učešće je transparentno i informativno
2. Učešće je dobrovoljno
3. Učešće djece podrazumijeva poštovanje dostojanstva djece
4. Učešće je relevantno
5. Učešće je prilagođeno djeci
6. Učešće je inkluzivno
7. Učešće je podržano obukom
8. Učešće je bezbjedno i osjetljivo na rizik
9. Učešće je odgovorno

- **Primjena i odgovornost**

Ove Smjernice za zaštitu djece su kreirane u cilju primjene najviših standarda profesionalnog ponašanja i profesionalne prakse i u cilju zaštite djeteta tokom učešća u različitim aktivnostima

---

¹Citat: Gerison Lansdaun, kopredsjednik referentne grupe za učešće u Eurochild mreži.

NVO. One zato sadrže mjere u vezi sa postupcima zapošljavanja, pregledom upravljačkih struktura, stvaranjem prostora za slobodno izražavanje djece, obukom osoblja i razvojem transparentnih protokola. Standardi koje sadrže su alat za promovisanje dobrobiti djece u aktivnosti, projektima i programima NVO.

Smjernice za zaštitu djece su podržane jasnim uputstvima o tome kako treba da se sprovede u organizacijama koje učestvuju i podržavaju djecu u aktivnostima, projektima i programima NVO.

Sastavni dio Smjernica za zaštitu djece su posebne procedure i kontrolne liste. Tu spadaju procedure prijavljivanja i reagovanja ponašanja koje nijesu u skladu sa standardima za zaštitu djece.

Na tim principima su zasnovani svi standardi navedeni u ovom dokumentu u nastavku.

1.2. Definicije

- **Dijete**

Prema Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima djeteta (1989), dijete je 'svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako državni zakon priznaje period sticanja zrelosti ranije'.

Definicija nasilja

Izraz „nasilje“ označava „svaki oblik fizičkog ili mentalnog nasilja, povređivanja ili zlostavljanja, zapostavljanja ili nemarnog postupanja, maltretiranja ili eksploatacije, uključujući seksualno zlostavljanje“ kao što je navedeno u članu 19. stav 1. Konvencije o pravima djeteta.

U Opštem komentaru br. 13 Komiteta za prava djeteta: *Pravo djeteta na slobodu od svih oblika nasilja*, ističe se da su potrebne jasne operativne pravne definicije različitih oblika nasilja navedenih u članu 19., kako bi se zabranili svi oblici nasilja u svim okruženjima. U nastavku slijedi spisak definicija različitih oblika nasilja koje se koriste u međunarodnim dokumentima koje je Crna Gora ratifikovala i koje su najvećim dijelom utkane u domaće zakonodavstvo. Definicije različitih oblika nasilja u nastavku se u ovom vidu javljaju i u Nacionalnoj strategiji za prevenciju i zaštitu djece od nasilja (2018 – 2022).

Zaštita djece

Zaštita djece je širok pojam koji opisuje filozofiju, standarde, uputstva i procedure za zaštitu djece od svega gdje postoji rizik da im se naškodi. U smislu ovih smjernica, zaštita djece se odnosi na dužnost NVO da poštuje standarde koji maksimalno štite djecu sa kojom dolaze u različite oblike kontakata. To podrazumijeva da osoblje koje je angažovano u NVO-u², sprovodi aktivnosti i programe unutar NVO-a na način koji ne škodi djeci i ne izlaže djecu riziku od povrede i zlostavljanja, kao i na dužnost NVO-a da svaku vrstu sumnje da se nasilje nad djetetom dešava, bilo unutar ili izvan NVO-a prijavljuje odgovarajućim organima. U skladu sa tim, unutar NVO-a bi trebalo da bude uspostavljen mehanizam prijave sumnje na nasilje nad djetetom kao i definisani koraci nakon prijave sumnje. Ukoliko NVO ima saznanja, direktnog ili indirektnog izvora, da se nasilje nad djetetom dešava izvan organizacije, NVO je u obavezi, a u skladu sa Opštim protokolom za zaštitu djece od zlostavljanja, zanemarivanja i nasilja, da

---

² Misli se na sve osobe koje su zastupljene u različitim organima NVO-a.

sumnju na nasilje nad djetetom prijavi nadležnim državnim organima – Centru za socijalni rad i organu unutrašnjih poslova - policiji.

- **Direktan kontakt sa djecom**

U smislu ovog dokumenta, direktan kontakt sa djecom podrazumijeva boravak u fizičkom prisustvu djeteta/djece u kontekstu rada NVO-a, bilo da je kontakt povremen ili redovan, kratkoročan ili dugoročan. To može da podrazumijeva prisustvo sastancima i konferencijama na kojima su djeca prisutna ili aktivizam djece u kancelariji NVO-a (*napominjemo da su ovo primjeri*).

- **Indirektan kontakt sa djecom podrazumijeva:**³

- 1) Pristup informacijama o djeci za potrebe ostvarivanja ciljeva NVO-a. Informacije podrazumijevaju saznanje imena, lokacije (adrese pojedinca), fotografije djece i različita izvještavanja o djeci.
- 2) Obezbeđivanje finansijskih sredstava za organizacije koje rade sa djecom. Iako indirektno, ovo ipak ima uticaja na djecu, pa organizacija donatora ima odgovornost u pogledu zaštite djece. (napominjemo da ova lista ne obuhvata sve primjere).

- **Smjernice**

„Izjava o namjeri koja pokazuje posvećenost zaštiti djece od povreda i objašnjava šta je sve potrebno kako bi se obezbijedila zaštita djece. Doprinosi stvaranju bezbjednog i pozitivnog okruženja za djecu i pokazuje da organizacija ozbiljno shvata svoju dužnost i odgovornost.“⁴

1.3. Oblici nasilja nad djecom

Najčešći oblici nasilja nad djecom – definicije

Fizičko nasilje nad djetetom je ono koje dovodi do stvarnog ili potencijalnog fizičkog povređivanja uslijed neke interakcije ili odsustva interakcije, koje potpada pod razuman okvir nadzora roditelja, ili osobe koja je na položaju na kome ima odgovornost, moć nad djetetom ili njegovo povjerenje (SZO, 1999). Obuhvata širok dijapazon aktivnosti kao što su udaranje, prebijanje, šutiranje, čupanje kose, griženje, gušenje, šurenje, nanošenje opekotina, trovanje, davljenje, vezivanje korišćenjem kanapa ili lanca, prisiljavanje djeteta da za kaznu ostane u položaju koji uzrokuje bol ili je ponižavajući, prijetnja nožem ili pištoljem i drugo. Može se ispoljiti kao izolovani incident ili ponavljana aktivnost hroničnog karaktera.

Tjelesno kažnjavanje djeteta u cilju ispravljanja ili kontrole ponašanja predstavlja zlostavljanje djeteta.⁵ U opštem komentaru br. 8 (stav 11.), Komitet je definisao „tjelesnu“ ili „fizičku“ kaznu kao svako kažnjavanje u kome se koristi fizička sila sa namjerom da se nanese određeni, pa makar i najmanji, stepen bola ili nelagode. To se u najvećem broju slučajeva odnosi na udaranje

---

³Napomena da ova lista ne obuhvat sve primjere

⁴Postavljanje standarda: zajednički pristup zaštiti djece za međunarodne nevladine organizacije, standard 1 (smjernice).

⁵Council of Europe (2007) *Eliminating corporal punishment (a human rights imperative for Europe's children) 2nd edition*. Belgium: Council of Europe Publishing.

djece („lupanje“, „šamaranje“, „batinanje po zadnjici“), šakom ili nekim predmetom – šiba, prut, kaiš, cipela, varjača.

Emocionalno nasilje, koje se navodi u čl. 19 Konvencije o pravima djeteta kao “mentalno nasilje”, često se opisuje kao psihološko maltretiranje, mentalno zlostavljanje, verbalno zlostavljanje i emotivno zlostavljanje ili zapostavljanje i ono može obuhvatati postupke kojima se vrši omalovažavanje, ocrnjivanje, okrivljavanje bez razloga, kojima se prijeti, zastrašuje, ograničava kretanje djeteta, vrši diskriminacija, ismijava ili upražnjavaju drugi oblici nefizičkog, neprijateljskog ili odbacujućeg postupanja sa djetetom.

Seksualno nasilje je uključivanje djeteta u seksualnu aktivnost koju ono ne shvata u potpunosti, sa kojom nije saglasno ili za koju nije razvojno doraslo i nije u stanju da se sa njom saglasi, ili onu kojom se krše zakoni ili socijalni tabui društva (SZO, 1999).⁶ U Konvenciji Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja izričito se navodi da seksualno zlostavljanje djeteta uključuje i sljedeće vidove namjernog ponašanja, koji treba da su kriminalizovani: a) bavljenje seksualnim aktivnostima sa djetetom koje nije navršilo pravni uzrast u kome su seksualne aktivnosti dopuštene; b) stupanje u seksualne aktivnosti sa djetetom kada je pritom primijenjena prinuda, sila ili pretnja; ili, zloupotrebljen priznati položaj povjerenja, autoriteta ili uticaja nad djetetom, uključujući tu i položaj u porodici; ili, zloupotrijebljena posebno osjetljiva situacija u kojoj se dijete nalazi, njegov ranjivi položaj, prvenstveno zbog mentalnog ili fizičkog hendikepa ili zavisnosti. U seksualno nasilje spada i iskorišćavanje djeteta u prostituciji i pornografiji koje se opisuje kao eksploatacija djeteta.

Zanemarivanje i nemarno postupanje predstavlja nemar ili propust roditelja, staratelja ili drugog pružaoca njege da obezbijedi razvoj djeteta u bilo kojoj ili svim oblastima: zdravlja, vaspitanja i obrazovanja, emocionalnog razvoja, ishrane, smještaja i bezbjednih životnih uslova, a u okviru razumno raspoloživih sredstava porodice ili pružaoca njege, što narušava ili može sa velikom vjerovatnoćom narušiti zdravlje djeteta ili njegov fizički, mentalni, duhovni, moralni ili društveni razvoj. Ono obuhvata i propust u obavljanju pravilnog nadzora i zaštite djeteta od povređivanja u mjeri u kojoj je to izvodljivo. (SZO, 1999). Zanemarivanje može biti fizičko, emocionalno, medicinsko i edukativno zanemarivanje ili kombinacija ovih oblika.

Eksploatacija djeteta odnosi se na korišćenje djeteta za rad ili za druge aktivnosti, a u korist drugih osoba. Ove aktivnosti narušavaju fizičko ili mentalno zdravlje, obrazovanje djeteta, njegov moralni, ili socijalni i emocionalni razvoj (SZO,1999). Sljedeći postupci spadaju u eksploataciju djeteta:

- Zloupotreba deteta u trgovini decom, prostituciji i pornografiji;⁷ Trgovina decom uključuje namamljivanje, prevoz, prebacivanje, skrivanje ili prihvatanje lica mlađeg od 18 godina uz pretnju ili upotrebu sile ili drugih oblika prinude, otmice odnosno obmane, prevare, zloupotrebe vlasti ili stanja ugroženosti, davanje ili primanje novca ili povlastica za dobijanje pristanka lica koje ima kontrolu nad detetom, sa ciljem njegove

---

⁶ World Health Organisation, (1999) *Report on Consultation on Child Abuse Prevention*, 29-31 March 1999, Geneva, World Health Organization, document WHO/HSC/PVI/99.1

⁷Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o prodaju dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji (2000).

eksploatacije.⁸ Namamljivanje, prevoz, prebacivanje, skrivanje ili prihvatanje deteta radi iskorišćavanja smatra se „trgovinom ljudima“ čak i ako ne uključuje navedena sredstva;⁹

- Iskorišćavanje deteta za prostituciju predstavlja angažovanje deteta za bavljenje prostitucijom ili navođenje deteta da učestvuje u prostituciji, primoravanje deteta na prostituciju ili ostvarivanje zarade od nekog drugog vida iskorišćavanja deteta u takve svrhe.¹⁰
- **Iskorišćavanje deteta za pornografiju** obuhvata proizvodnju, nuđenje ili stavljanje na raspolaganje, distribuiranje ili prenos, pribavljanje, posredovanje dečje pornografije ili svesno pribavljanje mogućnosti pristupa pomoću informacione ili komunikacione tehnologije dečjoj pornografiji. Angažovanje deteta za učešće, navođenje ili primoravanje deteta da učestvuje u pornografskim predstavama, ili ostvarivanje zarade ili neki drugi vid iskorišćavanja deteta u takve svrhe, kao i svesno prisustvovanje pornografskim predstavama u kojima učestvuju deca predstavlja seksualno nasilje prema detetu.¹¹
- Zloupotreba dečjeg rada.¹² Zloupotrebom dečjeg rada smatra se onaj rad deteta, koji je mentalno, psihički, socijalno i moralno opasan i štetan za dete i koji utiče na obrazovanje deteta tako što onemogućava dete da pohađa školu, obavezuje dete da napusti obrazovanje pre vremena, ili prunuduje dete da pohađa školu pod izuzetno teškim uslovima, uključujući i najgore oblike dečijeg rada prema Konvenciji Međunarodne organizacije rada br. 128.
- Trgovina detetom radi usvojenja prepoznata je kao oduzimanje lica koje nije navršilo šesnaest godina radi njegovog usvojenja protivno važećim propisima, usvojenje takvog lica ili posredovanje u takvom usvojenju, kao i kupovina, prodaja, predaja, prevoz, obezbeđenje smeštaja ili prikrivanje.¹³
- Zloupotrebu deteta u medicinske ili naučne svrhe, kroz uključivanje deteta u eksperimente koji mogu biti štetni za detetov razvoj, i zloupotrebu u trgovini organima;
- Socijalnu eksploataciju djeteta, koja obuhvata sve forme zloupotrebe djeteta u medijima, u reklamne svrhe, u kampanjama političkih partija i sl.

Nasilje među djecom (naziva se i vršnjačko nasilje) je namjerna, svjesna želja da se uznemiri/maltretira, zastraši, nanese povreda drugoj osobi - vršnjaku. Najčešći oblici vršnjačkog nasilja su: verbalno zlostavljanje, otimanje i uništavanje stvari, prisiljavanje i ucjenjivanje drugih da rade ono što im je naređeno, batine i fizičko povređivanje, novčano ucjenjivanje, prijethne oružjem i seksualno nasilje, socijalna izolacija djeteta, ismijevanje, vrijeđanje.

---

⁸Protokol Ujedinjenih nacija o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno ženama i decom, koji dopunjava Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala. Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori, brt. 6 od 27. juna 2001

⁹Konvencija Saveta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, čl. 4 – Definicije, „Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori“, br. 19/2009.

¹⁰Ibid. čl. 19 – Krivična dela u vezi sa dečjom prostitucijom

¹¹Ibid. čl. 20 – Krivična dela u vezi sa dečjom pornografijom, i čl. 21 – Krivična dela u vezi sa učešćem deteta u pornografskim predstavama;

¹² Konvencija 182 Međunarodne organizacije rada o najtežnim oblicima dečjeg rada (2000) koju je Republika Srbija ratifikovala 2003.

¹³Član 389. Krivičnog zakonika – krivično delo trgovine maloletnim licima radi usvojenja.

Rodno zasnovano nasilje među djecom je svaki čin nasilja nad osobom zbog roda¹⁴ i pola, a može da uključi rodne predrasude i diskriminaciju (seksizam), rodno ukalupljanje i seksualnu objektivaciju, seksualno uznemiravanje, nasilje u (ranim) partnerskim vezama i druge forme fizičkog, seksualnog i psihičkog nasilja zasnovanog na rodu.¹⁵

Digitalno nasilje je korišćenje digitalne tehnologije s ciljem da se druga osoba uznemiri, povrijedi, ponizi i da joj se nanese šteta. Sprovodi se u vidu: poruka poslatih elektronskom poštom, tekstualnih i video poziva, putem društvenih mreža, putem veb-sajta (web site), četovanjem, uključivanjem u forume i sl. U literaturi se sreću i drugi termini za ovu vrstu nasilja, kao što su: maltretiranje u digitalnom svijetu, elektronsko nasilje, nasilje na internetu, onlajn nasilje, sajber buling i dr.

Institucionalno nasilje predstavlja nasilje učinjeno od strane profesionalaca u institucijama, a može da obuhvati direktno nasilje prema korisnicima usluga, kao i stavove i ponašanja koja vode neosjetljivom ophođenju, zanemarivanju potreba i uskraćivanju pomoći, umanjivanju učinjenog nasilja ili posljedica, okrivljavanju žrtve, nedjelotvornom, neefikasnom i nepovezanim postupanjem, koja doprinose ponovnoj viktimizaciji korisnika usluge, odnosno žrtve nasilja.

Dječiji, rani i prinudni brak. Dječiji brak je „brak“ u kojem je bar jedan od partnera dijete, odnosno osoba mlađa od 18 godina.¹⁶ Rani brak se često izjednačava sa dječjim brakom, a podrazumijeva brak u kom partner ima manje od 18 godina u zemljama koje dozvoljavaju sklapanje braka maloljetnom licu, koje je dostiglo tjelesnu i duševnu zrelost potrebnu za vršenje prava i dužnosti u braku. Takođe, to je slučaj u kom oba partnera imaju 18 ili više godina, ali ih druge okolnosti čine nedovoljno zrele da daju svoj pristanak na brak, kao što su: nivo fizičkog, emocionalnog, seksualnog i psihosocijalnog razvoja ili nedostatak informacija o mogućim životnim izborima. Prinudni brak definisan je kao bilo koji brak sklopljen bez pune i slobodne volje jednog ili oba partnera i/ili u kojem jedan ili oba partnera ne mogu da prekinu brak uslijed porodičnog ili šireg društvenog pritiska/prinude.

2. Potreba za razvojem smjernica za zaštitu djece

„Sve organizacije i profesionalci koji rade ili su u kontaktu sa djecom dužni su da osiguraju da su njihove aktivnosti „bezbedne za djecu“, i u tu svrhu su potrebne smjernice za zaštitu djece“¹⁷.

Smjernice za zaštitu djece su potrebne iz sljedećih razloga:

- **Zaštita osoblja organizacije:** Sva djeca imaju pravo da budu oslobođena od svih oblika nasilja, zlostavljanja i eksploatacije na osnovu Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima

---

¹⁴Rod“označava društveno određene uloge, ponašanja, aktivnosti i atribute, koje dato društvo smatra prikladnim za žene i muškarce. „Rodno zasnovano nasilje nad ženama“ označava nasilje koje je usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno ono koje nesrazmjerno pogađa žene. Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, čl. 3 – Definicije.

¹⁵Istraživanje rodno zasnovanog nasilja u školama u Srbiji, J. Čeriman i dr., Fakultet političkih nauka, Centar za studije roda i politike, UNICEF, Srbija, Beograd, 2015;

¹⁶ Definicija iz izvještaja Savjeta za ljudska prava UN-a objavljenog 2. aprila 2014.

¹⁷Izvor: Bezbednost dece: „Standardi za zaštitu dece i način njihove primene“

djeteta. Zato je NVO odgovorna za to da sve aktivnosti, smjernice, projekti i programi budu „bezbjedni za djecu“. To znači da osoblje ne predstavlja rizik za djecu i da programi, smjernice i prakse mogu da se uspostavljaju i razvijaju tako da promovišu zaštitu djece.

- **Zaštita djece:** Neka djeca su pod naročitim rizikom da dožive zlostavljanje, eksploataciju i nasilje od strane odrasle osobe – roditelja/staratelja, radnika na projektima i onih koji imaju pristup njihovim ličnim podacima. Mnoga djeca koja odrastaju u rizičnim okolnostima su već doživela rušenje odnosa povjerenja ili zloupotrebu odnosa odraslih i djeteta u vidu fizičkog, psihološkog ili seksualnog zlostavljanja.
- **Zaštita organizacije i njenog ugleda:** Organizacije bez smjernica, uputstava i sistema za zaštitu su u većem riziku da neefikasno postupaju kada dođe do zlostavljanja djece, od prijave do procesuiranja. Takođe su u riziku od pojave zloupotrebe prijave za zlostavljanje djece.
- Bez primjene odgovarajućih smjernica i standarda za zaštitu djece, navodi o zlostavljanju, bilo da su osnovani ili neosnovani, mogu da unište reputaciju organizacije. To dovodi do ozbiljnih posljedica na cjelokupno funkcionisanje organizacija koje se bave zaštitom prava djeteta.

3. Primena Smjernica za zaštitu djece

NVO smjernice za zaštitu djece se odnose na:

- ❖ Osoblje koje je angažovano na realizaciji aktivnosti unutar NVO-a, podrazumijevajući članove svih organa NVO-a, u skladu sa Statutom NVO-a, kao i volontere i druge osobe koje su na određeni način uključene u realizaciju aktivnosti NVO-a;
- ❖ Eksterne konsultante angažovane na određenim projektima, u skladu sa potrebama NVO-a;
- ❖ Sve odrasle osobe koje prate djecu na događaje i aktivnosti koje organizuje NVO;
- ❖ Sve koji učestvuju na događajima i sastancima koje NVO organizuje, a na kojima prisustvuju djeca, uključujući novinare, sponzore, donatore, kreatore Smjernica itd.

Od svih gorenavedenih osoba se očekuje da budu upoznati sa smjernicama NVO-a za zaštitu djece i obavežu se potpisom da će se pridržavati njihovih principa i procedura.

U planu je izrada verzije smjernica za zaštitu djece prilagođena djeci

3.1. Obavještenost

Za efikasnu primjenu Smjernica za zaštitu djece je neophodno da svi na koje se one odnose u potpunosti razumiju njihovo značenje. NVO će obezbijediti da svi zaposleni, svi članovi/ce organa NVO-a, volonteri, konsultanti, itd. budu obaviješteni o ovim Smjernicama i da postupaju u skladu sa svim njihovim odredbama i ne nanose štetu djeci koja potencijalno dolaze u kontakt sa njima u sklopu ili van njihovog rada.

Smjernice za zaštitu djece će biti dostavljene svim članovima nakon što budu pristupile članstvu u NVO, kao i svim osobama na upoznavanje koje započnu bilo koji vid angažovanja u NVO.

Koordinator za primjenu Smjernica će biti odgovoran za dostavljanje primjerka Smjernica svim članovima NVO-a ili će putovati sa djecom na događaje koje organizuje NVO. Od organizacija će biti zatraženo da o ovim Smjernicama obavijeste svoje osoblje koje radi i putuje sa djecom na događaje na koje je NVO pozvan, kao i da roditelje, staratelje i djecu informišu o njihovom pravu na zaštitu i dostupnim mehanizmima prijavljivanja.

3.2. NVO smjernice za zaštitu djece u odnosu na članove i spoljne partnere

NVO smjernice za zaštitu djece treba da se primjenjuje na sve članove NVO-a, kao i spoljne partnere kada saraduju i učestvuju sa djecom na različitim događajima.

Od novih NVO partnera se očekuje (ako nemaju) da izrade sopstvene smjernice za zaštitu djece koje su u skladu sa Smjernicama za zaštitu dece NVO.

Ukoliko se konstatuje da u određenoj partnerskoj organizaciji postoji praksa zlostavljanja djece, NVO će postupiti tako što će Upravni odbor podnijeti prijedlog za prekid partnerstva.

Od svakog spoljnog partnera koji saraduje sa NVO-om u organizaciji događaja u kojima učestvuju djeca biće traženo da pruži dokaze o postojanju sopstvenih Smjernica za zaštitu djece ili da se saglasi sa Smjernicama NVO-a.

3.3. Procjena rizika i izrada bezbjednog programa

NVO je posvećen izradi i sprovođenju programa koji su bezbjedni za djecu. U tom cilju, a u skladu sa ovim Smjernicama planira se sprovođenje procjene rizika po decu prilikom realizovanja projektnih aktivnosti i izrada Plana bezbjednosti.

Plan bezbjednosti podrazumijeva da će biti razvijena Strategija ublažavanja rizika koja će smanjiti rizike po djecu koja će biti uključena u sprovođenje aktivnosti NVO-a.

4. NVO smjernice za zaštitu djece

Ove Smjernice su kreirane u cilju:

- primjene najviših standarda profesionalnog ponašanja i profesionalne prakse;
- zaštite djece tokom njihovog učešća u različitim aktivnostima u okviru NVO-a.

4.1. Osoblje i zaposleni

Sve osoblje angažovano u NVO-u kao i imenovani članovi/ce u organima NVO-a – Skupštine, Upravnog odbora i ostali (konsultanti i volonteri...), dužni su da obave sljedeće postupke prije nego dobiju status zaposlenog/imenovanog:

- Upoznavanje sa sadržajem Smjernica za zaštitu djece i prihvatanje propisanih standarda putem davanja saglasnosti pisanim putem da će se pridržavati principa i procedura sadržanih u Smjernicama za zaštitu djece.

Prilikom **otpočinjanja angažovanja i imenovanja na određene pozicije**, to podrazumijeva:

- Da se zaposleni, volonteri, pripravnici i konsultanti angažuju uz jasan opis posla ili uloge koji sadrži **izjavu o odgovornosti za to da se pridržavaju NVO smjernica za zaštitu djece**.
  - Da svi intervjui za zapošljavanje treba da obuhvataju i razgovor o zaštiti djece i brizi o njima, kada se dolazi do saznanja da li i koliko kandidat/kinja razumije taj princip, kao i principe i vrijednosti NVO-a a koji se odnose na zaštitu djece.
  - Da su osnovni standardi i principi iz NVO Smjernica za zaštitu djece inkorporirane u ugovor kojim se reguliše angažovanje osobe u NVO-u, tako da predstavlja obaveznu odredbu ugovora koje su ugovorne strane dužne da poštuju.
- Potpisivanje lične izjave u kojoj se navode eventualne krivične presude, uključujući i odslužene kazne kao i prekršajni postupci. Obrasci za prijavu za rad u NVO-u sadrže pitanje u kome se traži saglasnost za pribavljanje informacija o ranijim presudama/tekućim disciplinskim postupcima.
- Dostavljanje kontakt podataka dvije osobe u svrhu davanja preporuke. Osobe koje dostavljaju preporuku treba da poznaju osobu za koju garantuju svojom preporukom najmanje dvije godine, i to tako da te osobe nijesu članovi porodice niti u srodstvu sa osobom koja aplicira, te da su osobe za preporuku obaviještene o iskustvu i pogodnosti kandidata za rad sa djecom. Identitet osoba koje daju reference će biti potvrđen.

4.2. Obuka i edukacija

Edukacija i obuka su od suštinskog značaja za primjenu Smjernica za zaštitu djece. To podrazumijeva sljedeće:

1. Na početku svog angažovanja (u roku od 3 nedjelje po stupanju na poziciju) članovi osoblja/volonteri/pripravnici/članovi Upravnog odbora i ostalih organa NVO-a će proći uvodnu obuku o primeni NVO Smjernica i postupaka za zaštitu djece, od strane koordinatora za primjenu Smjernica. Sadržaj obuke podrazumijeva upoznavanje sa uputstvima za ponašanje za one koji su u direktnom kontaktu sa djecom i uputstvima o adekvatnom dijeljenju podataka o djeci. Obuka će takođe omogućiti osoblju da identifikuje izvore podrške za djecu i njihove porodice.
2. Obuku za zaštitu djece će proći svi zaposleni, konsultanti i volonteri, u skladu sa njihovom ulogom i odgovornostima.

4.3. Protokoli ponašanja

Sve osoblje, zaposleni, volonteri, pripravnici, članovi organa NVO-a (u skladu sa Statutom NVO-a), konsultanti ili savjetnici koji imaju direktan kontakt sa djecom tokom rada biće u potpunosti informisani o Etičkom kodeksu NVO-a (u prilogu).

4.4. Upravljanje

Upravljanje Smjernicama za zaštitu djece podrazumijeva praćenje primjene, ocjenjivanje efekata primjene i izvještavanje o primjeni Smjernica. Radi upravljanja Smjernicama biće imenovana kontakt osoba za zaštitu djece koja će biti odgovorna za:

- Poboljšanje obaviještenosti o Smjernicama za zaštitu djece i njihove primjene u organizaciji.
- Nadgledanje primjene Smjernica i izvještavanje o događajima na sastancima tima i Upravnog odbora.
- Izrada resursa za obuku o zaštiti djece po potrebi.
- Podjelu znanja o najboljim praksama i zakonodavnom okviru u oblasti zaštite djece od nasilja.
- Djelovanje kao izvor podrške i informacija za osoblje kod problema u vezi sa zaštitom.

Informacije o kontakt osobi zaduženoj za upravljanje Smjernicama će biti dostupne i vidljive u Kancelariji NVO-a, kao i na sajtu NVO-a, a novo osoblje će biti blagovremeno upoznato sa ovom ulogom.

Upravni odbor će imati opštu odgovornost da nadgleda i obezbijedi primjenu Smjernica.

4.5. Zaštita privatnosti djeteta

Zaštita privatnosti djeteta se odnosi na privatne podatke djeteta, kao i fotografije, tekstove, filmove i ostale materijale o djeci koji su proizvedeni u svrhe javnog prikazivanja.

Bilo koja informacija o istoriji djeteta, zdravstvenom stanju ili porodičnom porijeklu mora biti pažljivo čuvana u administraciji NVO-a. S ovim podacima se mora postupati s povjerljivošću i diskrecijom.

Otkrivanje ličnih podataka o djeci je dozvoljeno isključivo u krugu zaposlenih, volontera, konsultanata i članova Upravnog odbora NVO-a u svrhu zaštite prava djeteta.

Sastavni dio Smjernica za zaštitu djece su posebne procedure i kontrolne liste koje se pominju u poglavljima 6 i 7 i koje se bave strategijom primjene Smjernica za zaštitu djece, uključujući procedure prijavljivanja i postupke nadgledanja i evaluacije.

NVO u svom radu poštuje pravo djeteta na privatnost. Svi saradnici i spoljni partneri uključeni u širenje informacija o djeci i proizvodnju i distribuiranje materijala za javno prikazivanje djeluju u skladu sa sljedećim smjernicama:

- Pri proizvodnji materijala za javno prikazivanje koji prikazuje dijete tražimo i od djeteta i od njegovog/njenog zakonskog zastupnika (ili barem odrasle osobe koja se stara o djetetu) dozvolu da to učinimo.
- Ne tražimo aktivno od djece da urade ili kažu nešto što bi moglo učiniti da se osjećaju prikazanim kao 'predmeti sažaljenja' (npr. da govore o svojoj prošlosti ili traže donacije).
- Pažljivo koristimo imena djece, posebno kada su povezana sa osjetljivim informacijama o životu te djece (npr. porodičnim porijeklom, njihovim zdravstvenim stanjem, invaliditetom ili negativnim ponašanjem).
- Pažljivo postupamo kad je u pitanju kombinovanje tekstualnih i vizualnih informacija kada god tekst uključuje osjetljive informacije o djetetu i kada god fotografija i video snimak pokazuje osjetljive aspekte života djeteta i otkriva njegov ili njen identitet.

5. NVO kodeks ponašanja u vezi sa zaštitom djece

NVO je posvećen potpunoj zaštiti djece od svih vidova zlostavljanja i eksploatacije. U tom smislu, NVO će preduzeti sve neophodne radnje za sprečavanje takvih situacija i/ili u cilju pružanja neophodne pomoći djeci u takvim situacijama. NVO će reagovati na sve prijave sumnji na zlostavljanje na osnovu svojih Smjernica za zaštitu djece, bez obzira na prirodu prijave, na to o kome su navodi, ko je ili odakle je osoba koja je prijavila.

Ovaj Kodeks ponašanja sadrži uputstva o standardima etičkog i ispravnog ponašanja odraslih prema djeci, a i djece prema drugoj djeci. Kodeks ponašanja poštuje najbolji interes djeteta kao jedan od osnovnih principa i prava djeteta. NVO ima za cilj da svi, djeca i odrasli, bezbijeđno i zadovoljno učestvuju u radu i aktivnostima NVO-a. Zbog toga, navodimo nekoliko uputstava kojih bi osoblje angažovano u NVO-u trebalo da se pridržava:

- Saznajte koja sve činjenja i nečinjenja u odnosu sa djecom i prema djeci predstavljaju zanemarivanje, zlostavljanje i eksploataciju djece (obuhvaćeno Smjernicama za zaštitu djece) i saznajte koje su sve odredbe Smjernica.
- Prepoznajte znakove zlostavljanja i odmah prijavite bilo koju sumnju kontakt osobi za zaštitu djece.
- Budite upoznati od početka sa tim ko je kontakt osoba zadužena za zaštitu djece u NVO mreži.
- Poštujte procedure prijavljivanja sumnje na nasilje nad djetetom.
- Poštujte osnovna prava drugih tako što ćete postupati pošteno, iskreno i taktično i tretirati ljude sa dostojanstvom i poštovanjem.
- Prema svojoj djeci se odnosite jednako: sprovedite rad zasnovan na inkluzivnim principima i uključite svu djecu bez diskriminacije.
- Aktivno radite na tome da postoji najviši nivo poštovanja jednih prema drugima.
- Održavajte visoke standarde ličnog i profesionalnog ponašanja kod sebe i kod drugih.
- Zaštite zdravlje, bezbijeđnost i dobrobit sebe i drugih.
- Budite svjesni situacija visokog rizika kada je reč o grupi djece (npr. ostavljanje bez nadzora grupe djece višeg i nižeg kalendarskog uzrasta kao i situacije diskriminacijeprema djeci)

- Budite svjesni da postoji rizik za pojavu vršnjačkog nasilja
- Prilikom razgovora sa djecom koristite djeci prilagođen rječnik i to na takav način da vaše izražavanje, postupci i odnosi ne ugrožavaju djecu na bilo koji način
- Razvijte posebne mjere/nadzor kako biste zaštitili mlađu i posebno ugroženu djecu od zlostavljanja vršnjaka i odraslih.
- Obezbijedite povoljno okruženje za lični, fizički, socijalni, emocionalni, moralni i intelektualni razvoj djece.
- Podstičite i poštujujte izražavanje mišljenja i stavova djece.
- Ograničite pristup djeci neprimerenom elektronskom materijalu i/ili ne izlažite djecu takvom materijalu.
- Uvijek poštujujte povjerljivost ličnih podataka djece.
- Pribavite pismenu saglasnost djeteta i roditelja/staratelja prilikom fotografisanja, snimanja ili traženja ličnih podataka za aktivnosti (*vidi odjeljak 7*).

ŠTA JE ZABRANJENO:

- Ne stupajte ni u kakav oblik seksualne aktivnosti sa djecom.
- Izbjegavajte radnje ili ponašanja koja bi se mogla tumačiti kao loša praksa ili potencijalno zlostavljanje. Na primjer, nikada se ne ponašajte na neprimjeren ili seksualno provokativan način.
- Dijete nikada ne smije da preko noći boravi u sobi za odrasle niti da spava u istom krevetu sa odraslom osobom (ukoliko i dijete i njegov roditelj/staratelj nijesu prethodno dali saglasnost za to).
- Ukoliko djeca posjeduju vještine za samostalno obavljanje određenih radnji (uključujući oblačenje, kupanje i čišćenje), omogućite im da to samostalno i rade. Ukoliko im je potrebna podrška, pružite im je u toj oblasti na adekvatan način.
- Zabranjen je bilo koji vid diskriminacije, ponižavanja, omalovažavanja ili degradiranja djece. Tu spada sve što se može smatrati emocionalnim zlostavljanjem (npr. način izražavanja koji mentalno ili emocionalno zlostavlja dijete ili pričanje priče/pokazivanje slika koje mentalno ili emocionalno zlostavljaju dijete).
- Zabranjena je upotreba fizičkih kazni kao metoda disciplinovanja djece
- Ne postupajte ni na koji način koji može dovesti do zlostavljanja ili da postavlja druge u rizik od zlostavljanja.
- Ne odobravajte kršenje ovog Kodeksa od strane drugih – osoblja, pripravnika, konsultanata itd.
- Ne dozvolite djeci da se međusobno igraju seksualno provokativnim igrama.
- Zabranjeno je ljubiti, grliti, milovati ili dodirivati dijete na neprimjeren način.
- Ne predlažite neprimjereno ponašanje ili odnose bilo koje vrste među djecom
- Nemojte da snimate fotografije i film ili da tražite lične podatke ako nijesu potrebni zarad realizacije aktivnosti NVO-a.
- Zabranjeno je da se na neprimjeren način koriste kontakt podaci djece (uključujući i promovisanje na društvenim mrežama, itd.)

Prijavite kontakt osobi za zaštitu djece svaku sumnju na zlostavljanje i zanemarivanje djeteta.

Odeljci 6.1 i 6.2 opisuju posljedice kršenja Kodeksa ponašanja ili Smjernica za zaštitu djece.

6. Strategija primjene: procedure prijavljivanja

Sve osoblje angažovano u NVO-u treba da poznaje indikatore koji ukazuju da djetetu treba pomoć (vidi aneks 1). Odluka o tome da li treba prijaviti sumnju na zlostavljanje djeteta je odgovornost osobe koja primijeti da postoji osnova za prijavu. Postupak prijavljivanja bi trebalo da svima bude poznat kako bi svako bio siguran u to koje korake je neophodno preduzeti da bi se osigurala bezbjednosti djece i drugih svjedoka.

Ukoliko postoji sumnja da je neko od osoblja prekršio neku odredbu iz Smjernica za zaštitu djece NVO, neophodno je to prijaviti kontakt osobi za zaštitu djece putem obrasca za prijavljivanje u vezi sa zaštitom (aneks 2), neposredno nakon javljanja sumnje. **Osnovni princip** ovdje je da je bezbjednost djeteta uvijek najvažniji faktor. Ova evidencija će se čuvati bezbjedno sa pristupom koji je ograničen na kontakt osobu za zaštitu djece ili direktora.

Na sastancima i u aktivnostima u kojima djeca direktno učestvuju, djeca će biti informisana o Smjernicama za zaštitu djece NVO-a, kodeksu ponašanja, postojanju kontakt osobe za zaštitu djece i mehanizmu podnošenja žalbi na način koji je prilagođen djeci.

6.1. Proces zaštite djeteta

Prepoznavanje i prijavljivanje sumnje na nasilje

Prvi korak u zaštiti jeste otkrivanje zlostavljanja i zanemarivanja djeteta, a ono je, ujedno, i *najosjetljiviji* dio tog procesa, od koga, u velikoj mjeri, zavisi dalji tok zaštite djeteta. Prva faza reagovanja se razlikuje i u odnosu na to da li se sumnja na nasilje nad djetetom odnosi na osobu unutar organizacije (interno) ili saznanje o sumnji na nasilje se odnosi na situaciju izvan organizacije (eksterno).

*Kada vam neko skrene pažnju na problem sa zaštitom djece – **REAGUJTE***

***Reagujte** ako sami primijetite problem. Ako niste sigurni, prijavite.*

Zaštita djece je usredsređena na djecu. Ona je najvažnija tema.

Vrijeme je važno. Reakcija na probleme sa zaštitom djece mora da bude pravovremena, efikasna, povjerljiva i adekvatna.¹⁸

Ako je problem interni i u vezi je sa ponašanjem osoblja, volontera, pripravnika, člana ili članova Upravnog odbora, potrebno je razmotriti da li je neophodno prijaviti slučaj nadležnim

¹⁸Izvor: Međunarodni plan, Smjernice za zaštitu djece *Prijavljivanje problema sa zaštitom djece i reakcija na njih u planu*

organima. Ukoliko se odluči da se slučaj ne prijavljuje nadležnim organima, primjenjuje se interni postupak zaštite. Ukoliko se javi potreba, slučaj se prijavljuje nadležnim organima, a postupanje nadležnih se nadalje prati, a potom se odlučuje o daljoj reakciji, evidentiranju slučaja i preduzetim mjerama.

Ako je problem eksterni, odnosno zaposleni u Sekretarijatu NVO-a i imenovani na pozicijama u organima NVO-a imaju saznanje o sumnji na nasilje nad djetetom, u obavezi su da postupaju u skladu sa Opštim protokolom za zaštitu djece od zanemarivanja, zlostavljanja i nasilja (2005). Nakon sprovedenih konsultacija unutar NVO-a, saznanje o slučaju se prijavljuje imenovanoj kontakt osobi za zaštitu dece. Kontakt osoba za zaštitu djece je dužna da neposredno nakon primanja informacije o sumnji na nasilje, to i prijavi nadležnim organima: centru za socijalni rad, organu unutrašnjih poslova i javnom tužiocu.

Saznanje da sumnja na nasilje postoji, može poticati od:

- *prepoznavanja znakova povrede* na djetetu ili ponašanja djeteta i porodice koji ukazuju na mogućnost zlostavljanja / zanemarivanja djeteta.
- *povjerenjem* koje može biti *direktno* - od strana samog djeteta ili *indirektno* - od strane drugih osoba koje imaju saznanje ili sumnju da je dijete zlostavljano (roditelj ili drugi član porodice, komšije, vršnjaci, nastavnici).

Prijavljivanje sumnje centru za socijalni rad

Prijava se vrši nadležnom centru za socijalni rad prema mjestu prebivališta djeteta za koje postoji sumnja da je žrtva nasilja. Prijava se može izvršiti pismeno ili usmeno, uključujući i razgovor telefonom. Ukoliko se prijava izvrši usmenim putem (telefonskim razgovorom), preporučljivo je da usmenu prijavu proprati i pismena prijava u roku od naredna 24 sata.

6.2. Strategija primjene: interna procedura zaštite

U slučaju da se ustanovi da su tokom postupanja prekršene Smjernice za zaštitu djece od strane osoba angažovanih u NVO-u, NVO će odmah suspendovati sa dužnosti tu osobu. NVO zadržava pravo da preduzme disciplinske i druge mjere protiv bilo osobe za koju se ustanovi da je prekršila Smjernice.

Ukoliko se javi sumnja da je neko od osoblja prekršio/la smjernice, **to će kontakt osoba prijaviti direktoru neposredno po saznanju, a direktor će tu informaciju prenijeti Upravnom odboru kao i prijedlog mjera koje bi trebalo da se preduzmu protiv osobe za koju postoji sumnja da je prekršila smjernice.**

Ukoliko postoji saznanje da su zaposleni iz NVO ili odrasli koji prate djecu prekršili Smjernice za zaštitu djece na sastancima i aktivnostima koje organizuje NVO, to je neophodno odmah, neposredno po saznanju prijaviti NVO kontakt osobi za zaštitu djece. NVO kontakt osoba za zaštitu djece će ispitati pritužbe ili probleme povjerljivo i diskretno i prijaviti ih direktoru. Ako je to moguće, NVO kontakt osoba za zaštitu djece će zajedno sa direktorom NVO-a razgovarati sa osobom odgovornom za incident u cilju promjene ponašanja ili postupaka te osobe. U slučaju da osoba ne želi ili ne može da promijeni svoje ponašanje u skladu sa standardima NVO

Smjernica za zaštitu djece, direktor će to prijaviti Upravnom odboru, koji može da obustavi dalju saradnju sa članom ili partnerskom organizacijom na aktivnostima u koje su direktno uključena djeca. Član/organizacija ima pravo žalbe na odluku Upravnog odbora. U takvim slučajevima, član/organizacija mora da se pismeno obrati predsedniku/ci Upravnog odbora NVO-a u roku od nedjelju dana od prijema pismene potvrde o ishodu pritužbe i da objasni razloge za žalbu. Predsjednik Upravnog odbora NVO-a će razmotriti žalbu. To podrazumijeva ponovno razmatranje dokaza i izvještaja i može da obuhvata direktne razgovore sa osobljem i drugim osobama. Predsjednik UO NVO-a će donijeti konačnu odluku, koja će biti potvrđena u pisanoj formi. Odluka iz žalbenog postupka je konačna.

Ukoliko se radi o učinjenom krivičnom djelu, na osnovu odluke Upravnog odbora, NVO će podnijeti krivičnu prijavu nadležnom organu unutrašnjih poslova i/ili službama za zaštitu djece.

7. Smjernice za komunikaciju i medije

Ovo poglavlje se odnosi na principe koje NVO koristi kada eksterno komunicira o svom radu i radu organizacija članica. Ono sadrži opšte principe za bezbjednost djece u svakom trenutku, kao i konkretna uputstva koja moraju da slijede zaposleni u NVO-u, kao i fotografi, filmske ekipe i novinari u posjeti.

NVO događaji i aktivnosti u medijima

Sve mjere zaštite djece u Smjernicama za zaštitu djece su podjednako primjenjive u aktivnostima NVO-a u medijima i u ostaloj komunikaciji, uključujući i korišćenje društvenih medija.

Da bi sva djeca u svim situacijama bila zaštićena, važno je dobiti pismenu saglasnost roditelja/staratelja za fotografisanje djece i/ili davanje izjava djece, koje će biti korišćene u javnosti. Svako javno učešće djeteta će se sprovoditi isključivo u svrhu promocije prava djeteta. *(Aneks 3 sadrži poseban obrazac saglasnosti za medije).*

7.1. Principi koji se poštuju prilikom prikazivanja djece u medijima

Prilikom izvještavanja o djeci, mediji su dužni da postupaju u skladu sa Kodeksom novinara Crne Gore.

- Svako učešće djece u medijima bi trebalo da bude u najboljem interesu djeteta.
- U svom izvještavanju, mediji su dužni da poštuju prava i dostojanstvo djeteta
- Zabranjeno je korišćenje diskriminatornog ili ponižavajućeg izražavanja.

U nastavku su navedena uputstva za korišćenje fotografija, filmova i priča u kojem su djeca učesnici u cilju zaštite djece i podataka o djeci.

Prilikom izvještavanja NVO-a (objavljivanje vijesti, video snimaka, fotografija sa djecom) primjenjuju se sljedeći principi:

Dostojanstvo: Dostojanstvo djeteta se poštuje u svakom trenutku. Zabranjeno je korišćenje riječi koje degradiraju, viktimizuju dijete. Na fotografijama djeca uvijek treba da budu prikladno obučena, a zabranjeno je da se izlažu fotografije na kojoj su djeca prikazana u pozama koje bi mogle da se tumače kao seksualno provokativne.

Tačnost iznošenja podataka: Izlaganje djece u medijima se ne smije vršiti na način koji je manipulativan ili senzacionalistički. Fotografije i priče treba da pružaju uravnotežen prikaz života i okolnosti djeteta. Potrebno je da postoji ravnoteža između negativnih slika i slika koje ohrabruju ili pokazuju napredak koji djeca postižu. U komunikacijama treba izbjegavati uopštavanja koja ne odražavaju tačnu prirodu situacije, a fotografije ne treba uzimati i koristiti van konteksta.

Privatnost: Neće se koristiti nikakve informacije koje bi mogle da identifikuju dijete ili da ga dovedu u opasnost.

NVO će voditi računa o tome:

- Da se ne otkriva identitete djeteta, već da će on biti prikriven inicijalima. Sve informacije koje upućuju na podatke o identitetu djeteta nije dozvoljeno prikazivati (kuća, dvorište, škola, itd.).
- Da se informacije o djetetu/životu djece i fotografije djece (uključujući i informacije koje se čuvaju na računaru) čuvaju u zaštićenim datotekama. Pristup njima treba da bude ograničen na one koji treba da ih koriste tokom rada.
- Da snimljene fotografije treba da se fokusiraju na aktivnost i, gdje je to moguće, sadrže grupe djece, a ne pojedinu djecu.
- NVO je posvećen predstavljanju djece iz različitih društvenih grupa u svojim publikacijama i video snimcima – dječaka i djevojčica, različitih uzrasta, sposobnosti i etničkih grupa. NVO će voditi računa o tome da se u komunikacionom materijalu predstavlja raznolikost djece, što odražava vrijednost koju NVO zastupa – poštovanje različitosti i nediskriminacija.

Postupak žalbe: Sve pritužbe na neprimjerene fotografije ili sumnje na njih treba prijaviti i evidentirati kao i druge probleme u vezi sa zaštitom djece (*vidi poglavlje 6*).

7.2. Informisana saglasnost

Prije svakog fotografisanja, snimanja video snimaka ili traženja ličnih podataka o životima djece koji mogu da se koriste materijalima koji su autorstvo NVO-a, potrebno je pribaviti informisanu saglasnost od roditelja/staratelja djeteta. Informisana saglasnost podrazumijeva da prije nego što se zatraži saglasnost roditelja/staratelja za učešće djeteta u fotografisanju/snimanju, roditeljima/starateljima djece se pruže sve neophodne informacije kao i to na koji način će biti korišćena fotografija/film. Roditelji nijesu u obavezi da daju saglasnost. **Takođe, o svemu je neophodno i djecu obavestiti i tražiti i njihovu saglasnost.**

Saglasnost mora da se pribavi popunjavanjem i potpisivanjem obrasca saglasnosti za medije (*u obrascima saglasnosti u aneksu 3*).

NVO će u svojoj evidenciji čuvati obrasce saglasnosti za medije i druge obrasce saglasnosti.

Pribavljanje prethodne pismene saglasnosti ne znači da nema potrebe za pribavljanjem usmene saglasnosti prilikom fotografisanja/snimanja videa/intervjua.

7.3. Intervjuisanje djece

Za intervjuisanje djece je neophodno pratiti određena osnovna načela kako bi se poštovalo dostojanstvo i prava djece.

- **Informisana saglasnost:** U pogledu intervjuja, informisana saglasnost obuhvata objašnjavanje tema koje će biti pokrivena intervjuom i prava djeteta da povuče saglasnost u bilo kom trenutku. Osoba koja vodi intervju treba da na početku intervjuja preispita da li dijete razumije saglasnost.
- **Pružanje podrške:** Tokom intervjuja treba da bude prisutna neka druga osoba koju dijete poznaje. Kad god je to moguće, djetetu treba dati izbor u pogledu osobe koja mu pruža podršku tokom intervjuja.
- **Poštovanje prava da kaže „ne“:** Obavijestiti dijete prije nego što se započne intervju da dijete treba da razgovara samo ukoliko se osjeća prijatno i da može da prekine i povuče saglasnost u bilo kom trenutku.
- **Rod:** Razmotriti različite potrebe dječaka i djevojčica i to da li bi im bilo prijatnije da razgovaraju sa osobom istog ili različitog pola. Rod mora da se uzme u obzir prilikom odlučivanja o temama o kojim može da se razgovara.
- **Poštovanje prava na informacije:** Ukoliko se intervju evidentira na neki drugi način, to je neophodno objasniti djetetu i usmeno zatražite od njih dozvolu za to.

7.4. Posjete fotografa, filmskih ekipa, novinara i drugih

Prilikom organizovanja posjeta eksternih fotografa, filmskih ekipa, novinara ili posjetilaca, a povodom i u okviru NVO-ovih projekata, aktivnosti i publikacija, posebno voditi računa da:

- Novinari, fotografi/filmske ekipe moraju u potpunosti da se upoznaju sa NVO smjernicama za zaštitu djece prije nego što upoznaju djecu koju će intervjuisati, fotografisati ili snimati. Potrebno je da se saglase svojim potpisom da se pridržavaju ovih Smjernica.
- Fotografima i autorima filmova nije dozvoljeno da provode vrijeme sa djecom ili da imaju pristup djeci bez nadzora. Potrebno je da tu bude prisutno osoblje NVO-a u svakom trenutku.
- Djeca, roditelji/staratelji moraju da budu obaviješteni o tome kako će se koristiti film, fotografija ili priča i mora da se dobije saglasnost za to. Ova saglasnost se razlikuje od saglasnosti koju su dali za korišćenje materijala za aktivnosti NVO-a ili nacionalne/lokalne organizacije u koju su uključeni.

- Kopije fotografija, filma i priče je potrebno poslati organizaciji (članici) koja će ih proslijediti djeci.
- Kako bi se zaštitila povjerljivost i privatnost djece, NVO mora da bude obaviješten o tome kako fotograf ili autor filma namjerava da koristi fotografije ili priče. NVO zadržava pravo da ne dozvoli korišćenje ukoliko smatra da se ne postupa u skladu sa Smjernicama za zaštitu djece i principima za medije i drugu komunikaciju.
- Ukoliko fotografije ili bilo koji materijal koristi druga organizacija, ona mora da se odgovarajućim natpisom pripiše NVO-u ili imenu fotografa uz ©.

8. Odgovornost: praćenje i evaluacija Smjernica za zaštitu djece

Cilj praćenja i evaluacije Smjernica za zaštitu djece je da se na osnovu iskustava iz prakse doprinese utemeljenim izmjenama i dopunama Smjernica za zaštitu djece.

NVO će redovno pratiti sprovođenje Smjernica i procedura za zaštitu djece. Kontakt osoba za zaštitu djece svake godine izveštava Upravni odbor o napretku, učinku i naučenim lekcijama. Ti izvještaji su sastavni dio Godišnjeg izveštaja o radu NVO-a. Nadgledanje i evaluacija će se vršiti putem praćenja u kojoj mjeri se primjenjuju standardi iz Smjernica za zaštitu djece i da li zaštitne mjere funkcionišu. To će se raditi sprovođenjem ankete sa članovima NVO-a, Upravnim odborom NVO-a, i ostalim angažovanim u NVO-u (volonterima, konsultantima...) o tome kako se ispunjavaju standardi iz Smjernica za zaštitu djece, koliko su efikasni i šta treba unaprijediti.

Pored opšteg praćenja i evaluacije Smjernica za zaštitu djece, nakon eventualnih incidenata će se sprovesti reaktivno nadgledanje, što će doprinijeti tome da se unaprijede procedure prijavljivanja i proces učenja u NVO-u. Ako je neophodno, izmijenit će se Smjernice za zaštitu djece ili procedure prijavljivanja.

Svake tri godine vršit će se interna revizija Smjernica i njene rezultate će odobriti Upravni odbor. Pored toga, reviziju Smjernica i praksi će obaviti i eksterni ocjenjivač.

9. Izjava o posvećenosti Smjernicama za zaštitu djece

Ja, _____, sam pročitao/la i razumio/la standarde i uputstva navedene u ovim Smjernicama za zaštitu djece. Slažem se sa principima koje sadrže i prihvatam važnost primjene i promovisanja smjernica, procedura i praksi za zaštitu djece koje se nalaze u ovom dokumentu tokom rada ili saradnje sa NVO-om.

Pored toga, razumijem da poštovanje NVO Smjernica za zaštitu djece obuhvata sljedeće: provjeru krivičnih presuda u vezi sa radom sa djecom; potpisivanje lične izjave u kojoj se navode sve krivične presude, uključujući i one koja se smatraju odsluženim, prijavljivanje svih prethodnih istraga ili navoda protiv mene u vezi sa pitanjima zaštite djece i dostavljanje dvije karakterne preporuke.

_____ (Ime)

_____ (Radno mjesto/uloga)

_____ (Potpis)

_____ (Datum)

10. Karakterne preporuke

Navedite ime, adresu i podatke za kontakt dvije osobe koje daju karakterne preporuke koje ste poznavali najmanje 2 godine, ne računajući članove porodice:

Ime preporučioca:	Ime preporučioca:
Adresa:	Adresa:
Broj telefona:	Broj telefona:
Imejl:	Imejl:

Izjava o krivičnim presudama

Da li ste nekada osuđeni za krivično delo? **Da** ____ **Ne** ____

Ako jeste, navedite detalje o svim krivičnim presudama, uključujući i one koji se smatraju „odsluženim“ i prijavite sve ranije istrage ili navode protiv vas. Kontakt osoba za zaštitu djece u NVO-u će ove izjave čuvati kao povjerljive i procijenice da li predstavljaju rizik ili da li su u skladu sa NVO smjernicama za zaštitu djece.

Aneks 1: Prepoznavanje znakova zlostavljanja (indikatori)

Prepoznavanje znakova potencijalnog zlostavljanja je složeno i ne postoji jednostavna kontrolna lista koja bi omogućila lako prepoznavanje. Postoje potencijalni znaci upozorenja na koje treba da se obrati pažnja, ali treba da ih pažljivo procijenite. Ne treba automatski pretpostaviti da dolazi do zlostavljanja. Međutim, jednako je važno da ne odbacujete sumnje ili da ne ignorišete znakove zlostavljanja. O njima treba da razgovarate sa kontakt osobom za zaštitu djece što je prije moguće kako bi se odlučilo kako je najprikkladnije da se reaguje.

<p>Mogući znakovi fizičkog zlostavljanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Modrice, opekotine, istegnuća, iščašenja zglobova, ugrizi, posjekotine ● Neuvjerljiva objašnjenja povreda ● Odbijanje razgovora o povredama ● Povlačenje od fizičkog kontakta ● Dugi rukavi i nogavice tokom toplog vremena ● Nespremnost na učešće u fizičkim aktivnostima koje mogu da podrazumijevaju skidanje odjeće, npr. sport ● Strah od povratka kući ili od kontaktiranja roditelja ● Opreznost ili nepovjerenje prema odraslima ● Tendencije ka samopovređivanju ● Agresivnost prema drugima ● Pasivnost i poslušnost ● Hronično bježanje	<p>Mogući znakovi zanemarivanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Česta glad ● Uzimanje ostataka hrane iz kanti ili sa tanjira ili krađa hrane ● Loša lična higijena ● Konstantan umor ● Neodgovarajuća odjeća, npr. ljetnja odjeća zimi ● Često kašnjenje ili odsustvovanje u školi ● Neliječeni zdravstveni problemi ● Nisko samopouzdanje ● Loši društveni odnosi ● Kompulzivna krađa ● Uzimanje droge ili alkohola
<p>Mogući znakovi emocionalnog zlostavljanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Zastoj u fizičkom, kognitivnom ili emocionalnom razvoju ● Visoka anksioznost ● Otežan govor ili iznenadni poremećaj govora ● Strah od novih situacija ● Nisko samopouzdanje ● Neprikladni emotivni odgovori na situacije ● Ekstremna pasivnost ili agresivnost ● Uzimanje droge ili alkohola ● Hronično bježanje ● Kompulzivna krađa	<p>Mogući znakovi seksualnog zlostavljanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Seksualno ponašanje neprimjereno za uzrast ili visoko seksualizovano izražavanje ● Noćno mokrenje ili defekacija ● Bol u analnom ili genitalnom predjelu ● Problemi sa spavanjem ● Strah od boravka sa odraslima ● Promiskuitet ● Ekstremno rizično ponašanje kod adolescenata

Neki od pokazatelja nepoželjnog ponašanja odraslih, i predstavljaju rizik da se zlostavljanje djeteta desi/dešava:

- Lice u čijem prisustvu se ponašanje djeteta znatno mijenja, npr. postaje povučeno, plašljivo, anksiozno ili uznemireno
- Traži od djeteta da laže ili čuva tajne
- Krši kodeks ponašanja/protokole ponašanja organizacije
- Inicira privatni kontakt sa djetetom, lično, imejlom ili telefonom

Aneks 2: Obrazac prijave za zaštitu

Ako saznate da je dijete možda u opasnosti, popunite ovaj obrazac najbolje što možete. Imajte u vidu da problemi u vezi sa zaštitom djece moraju da se direktno prijave (*usmeno ili pismeno*) kontakt osobi za zaštitu djece u MODS-u (po mogućstvu istog radnog dana). U zavisnosti od hitnosti, mogli biste da popunite ovaj obrazac prije nego što se obratite kontakt osobi za zaštitu djece ili da popunite izvještaj poslije toga.

Pomoću ovog obrasca prijavljujete i nesreću ili incident. Nesreća je neplanirani događaj koji je doveo ili je mogao da dovede do povrede, oštećenja opreme ili imovine ili ugrožavanja okoline. Incident je neprijatan ili neuobičajen događaj.

Izvještaj treba da napišete i potpišete samo vi kako biste garantovali povjerljivost. Treba da ga pošaljete samo kontakt osobi za zaštitu djece koja će ga čuvati na bezbjednom i sigurnom mjestu kao najstrože povjerljiv.

1. O vama

Ime: _____

Radno mjesto: _____

Organizacija za koju radite: _____

Priroda vašeg kontakta sa djetetom: _____

Kontakt podaci: _____
Telefon: _____

Imejl: _____

2. O djetetu

Ime djeteta: _____

Pol djeteta: _____

Uzrast djeteta: _____

Adresa djeteta: _____

Roditelji/staratelji djeteta: _____

Da li je dete dobilo neki tretman?

Dijete je dobilo tretman od _____

Odvedeno u bolnicu DA _____ ; NE _____ ;

Ako jeste, u koju bolnicu i kako _____

3. O problemu; detalji incidenta

Da li ste:

vidjeli incident

sumnjate na incident

vam je neko ukazao na incident

Ako vam je neko drugi rekao za problem, navedite ko je to i kakav je njegov odnos sa djetetom:

_____

Šta se desilo? Objasnite uzrok (kako i zašto) ako je poznat. Ako navedete lična zapažanja, napravite razliku između činjenica i mišljenja ili navoda (*npr. emocionalno stanje djeteta, vidljive povrede itd.*):

_____
_____
_____
_____

Da li je dijete/mlada osoba ili neki drugi izvor nešto rekao vama [ako je relevantno] i kako ste mu/joj odgovorili: [Ne navodite dijete na izjave. Evidentirajte stvarne detalje]

_____
_____
_____
_____

Datum navodnog incidenta: _____

Vrijeme navodnog incidenta: _____

Lokacija navodnog incidenta: _____

Ime navodnog počinioca (ako je primjenjivo): _____

Da li su druga djeca/osobe bile umiješane u navodni incident?

_____

Da li je postojala opasnost za drugu djecu? _____

Radnje koje ste preduzeli:

Potpis: _____

Datum: _____

Ovo treba da popuni kontakt osoba za zaštitu djece:

Sprovedena je istraga o incidentu/nesreći: Da   Ne

Neophodan je pismeni izvještaj o istrazi: Da   Ne

Neophodan je pismeni izvještaj o istrazi: Da   Ne

Možda će u cilju utvrđivanja uzroka incidenta ili nesreće biti potrebno da se ispituju osobe koje su bile umiješane. Ovdje mogu da se dodaju detalji i izjave svjedoka itd.

Aneks 3 Obrasci saglasnosti

LIČNE INFORMACIJE I INFORMACIJE ZA HITNE SLUČAJEVE

Vaše ime i starost	
Adresa	
Broj telefona	
Broj mobilnog telefona (ako postoji):	
Imejl adresa:	

➤ Da li želite da učestvujete u ..... (npr. sastanak, događaj itd.)?

Označite Da ili Ne:

Da

Ne

ŽELIMO DA BUDEMO SIGURNI DA DOBROVOLJNO I SA ZADOVOLJSTVOM UČESTVUJETE

Da li imate alergije za koje treba da znamo? Da ☐ Ne ☐	Detalji:
Imate li dodatne potrebe za podrškom o kojima želite da nas obavijestite (fizički ili kognitivni hendikep, probleme sa mentalnim zdravljem, nisko samopouzdanje, teškoće u komunikaciji, teme o kojima vam je teško da pričate)? Da ☐ Ne ☐	Detalji:
Postoji li još nešto što možemo da učinimo da biste mogli da dođete i učestvujete u potpunosti? Da ☐ Ne ☐	Detalji:
Da li uzimate lijekove za koje treba da znamo? Da ☐ Ne ☐	Detalji:
Da li imate neke potrebe u vezi sa hranom? Da ☐ Ne ☐	Detalji:
Ako pripadate nekoj religiji, kažite nam da li postoji nešto u vezi sa učestvovanjem u događaju za šta treba da znamo	Detalji:

Kontakt osobe za HITNE SLUČAJEVE. Veoma je važno da popunite ovaj odjeljak u potpunosti

Ime 1: Odnos sa vama: Broj telefona: Broj mobilnog telefona:	Ime 2: Odnos sa vama: Broj telefona: Broj mobilnog telefona:
Da li se slažete da u hitnim slučajevima primete bolnički ili stomatološki tretman, uključujući i anesteziju? Da ☐ Ne ☐	Detalji:

Moja saglasnost Potpis: Lokacija (gdje živite): Današnji datum:	Saglasnost roditelja/pravnog staratelja (za osobe mlađe od 18 godina) Ovo dijete/mlada osoba mlađa od 18 godina: <ul style="list-style-type: none"> ● može da učestvuje u .....(<i>događaj</i>) ● može da učestvuje u medijskim aktivnostima na ..... (<i>događaj</i>) ● je obaviješteno o ciljevima događaja ..... , dobrovoljnosti učestvovanja i anonimnosti na način prilagođen uzrastu ● je obaviješteno da u bilo kom trenutku može da odbije da učestvuje bez ikakvih posljedica ● može da primi odgovarajuću medicinsku pomoć od registrovanog ljekara ako u bilo kom trenutku postoji potreba da primi hitnu medicinsku pomoć Puno ime: Odnos sa djetetom/mladom osobom: Lokacija: Datum:
---	---

OBRAZAC SAGLASNOSTI ZA MEDIJE

ŽELIMO DA BUDEMO SIGURNI DA ŽELITE DA UČESTVUJETE U MEDIJSKIM AKTIVNOSTIMA

NVO aktivno promoviše ..... (npr. aktivnosti, događaje itd.).
Objavljujemo fotografije i/ili izjave učesnika. Na taj način informišemo javnost i donosiocice odluka o ..... (događaj)

Ako ste vi ili vaši roditelji/staratelji zainteresovani da pratite rad NVO-a putem društvenih medija, pozivamo vas da pratite NVO Facebook stranicu, odnosno veb-sajt NVO-a: www.avlija.me

- Da li pristajete da učestvujete u vizuelnoj dokumentaciji tokom NVO događaja ..... ? Ako pristajete, možemo da dijelimo fotografije, film, audio materijal, tekstove ili umjetnost na veb-sajtu ili na društvenim medijima; u izvještajima ili lecima; na događajima i/ili u promocijama koje predstavljamo ljudima na nacionalnom, regionalnom i evropskom nivou, a u cilju pružanja podrške djeci i adolescentima.

Označite Da ili Ne:

Da

Ne

- Da li pristajete da vas snimimo na filmu, fotografijama, u audio materijalu, tekstovima i/ili umjetnosti i da dijelimo ovaj sadržaj na gore navedene načine?

Označite Da ili Ne:

Da

Ne

- Da li pristajete da kažemo vaše ime drugim ljudima kada dijelimo ovaj sadržaj? (u događaju ..... možete da učestvujete i ako ne želite da drugima kažemo vaše ime).

Označite Da ili Ne:

Da, možete da dijelite moje ime

Ne, ne možete da dijelite moje ime

- Da li pristajete da razgovarate sa novinarima tokom događaja ..... (što podrazumijeva i fotografisanje i snimanje TV ili video kamerom)? Svi intervjui sa medijima će biti vođeni uz konsultaciju sa pratećom odraslom osobom i zaposlenim u NVO-u, kao i uz njihovo prisustvo. Imate pravo da ne odgovarate na pitanja na koja ne želite da odgovarate.

Označite Da ili Ne:

Da

Ne

Aneks 4. Važni podaci za kontakt

NVO

Kontakt osoba za zaštitu djece

_____
Broj mobilnog telefona:

Imejl:

Direktor

_____
Broj mobilnog telefona:

Imejl:

Upravni odbor

Predsednik UO

_____
Broj mobilnog telefona:

Imejl:

EKSTERNE AGENCIJE